

Chính TRỊ HỌC ĐẠI CƯƠNG

Chính trị học đại cương (Học viện Ngoại giao Việt Nam)

VĂN HOÁ CHÍNH TRỊ

Hệ tư tưởng là cốt lõi của văn hoá chính trị

I. KHÁI NIỆM VÀ CẤU TRÚC

1. Khái niệm:

- Văn hóa chính trị là một phạm trù kép, vừa là phạm trù của văn hóa vừa là phạm trù của chính trị
- VHCT là 1 loại hình văn hoá, 1 phương diện hợp thành của văn hóa trong xã hội có giai cấp và nhà nước. VHCT được thể hiện trong hoạt động chính trị của con người, tổ chức, thể chế và thiết chế chính trị.
- VHCT nói lên trình độ sáng tạo, năng lực nhận thức trong hoạt động chính trị của chủ thể dựa trên sự hiểu biết các quan hệ chính trị, thiết chế chính trị,...
- Văn hoá chính trị còn nói lên phẩm chất đạo đức, lối sống và nhân cách của con người trong hoạt động và ứng xử chính trị.

→ VHCT là tổng hợp những giá trị vật chất, tinh thần được hình thành trong thực tiễn chính trị. Nó là cái góp phần chi phối hoạt động của các cá nhân, của các nhà chính trị, góp phần định hướng hoạt động của họ trong việc tham gia vào đời sống chính trị để phục vụ lợi ích căn bản của một giai cấp nhất định. VHCT góp phần định hướng mục tiêu hoạt động cho các tổ chức chính trị, đặc biệt là đảng cầm quyền và nhà nước, cho các phong trào chính trị trong một xã hội nhất định

→ 2 cấp độ của VHCT: cấp độ xã hội và cấp độ cá nhân

- Cấp độ XH: VHCT biểu hiện sự quan tâm của cộng đồng tới các hoạt động quản lý, điều hành của nhà nước đối với toàn xã hội cũng như hoạt động của các tổ chức khác trong hệ thống chính trị ở trung ương cũng như ở địa phương
- Cấp độ cá nhân: VHCT biểu hiện ý thức của cá nhân với tư cách là 1 chủ thể tham gia vào đời sống chính trị của đất nước.

2. Cấu trúc: những yếu tố, phương diện hợp thành

- **Tri thức, sự hiểu biết về chính trị**

- + Là yếu tố quan trọng nhất trong các yếu tố làm nên văn hóa chính trị, được biểu hiện bằng trình độ học vấn về chính trị và kinh nghiệm, sự từng trải được tích lũy qua thực tiễn chính trị.
- + Cả hai yếu tố đều có tầm quan trọng như nhau, bởi một người có học vấn cao chưa chắc đã nhạy bén trước vấn đề chính trị, một người kinh nghiệm dày dặn chưa chắc đã giải quyết tốt vấn đề mới nảy sinh.

→ Tuy nhiên, xét bản chất và khuynh hướng thì tri thức khoa học (lí luận) chính trị chiếm ưu thế do có thể khái quát kinh nghiệm chính trị thành vấn đề mang tính lý luận, vạch ra bản chất vấn đề, tìm ra quy luật của các kinh nghiệm tích lũy. → Theo HCM, lý luận tiên tiến của thời đại là “trí khôn”, “bàn chỉ nam” của nhà chính trị.

- **Niềm tin, lý tưởng cá nhân trong đời sống chính trị**

- + Niềm tin trong đời sống chính trị có thể hình thành tự phát hoặc là kết quả của việc nhận thức đúng đắn, sâu sắc về lí tưởng chính trị đã lựa chọn. Niềm tin đứng trên cơ sở tri thức khoa học sẽ mang tính ổn định và bền vững.
- + Niềm tin, sự trung thành vững chắc đối với lí tưởng và định hướng chính trị sẽ giúp cá nhân có đủ bản lĩnh để đạt được mục đích vươn tới, ngược lại, niềm tin cảm tính và tự phát có thể lay động, phản bội lí tưởng khi gặp khó khăn.
- + Lý tưởng không chỉ là động lực kích thích hoạt động cá nhân mà còn là cơ sở xác định phương hướng, biện pháp trong thực tiễn chính trị.
VD: Lý tưởng: “không có gì quý hơn độc lập tự do” → hiện thực hoá: nhiều đồng bào, chiến sĩ hi sinh vì nền độc lập “**Dù phải đốt cháy cả dãy Trường Sơn cũng phải kiên quyết giành cho được độc lập**”

- **Ý thức về sự đổi mới trong chính trị**

- + Là một phương diện của văn hoá, VHCT được hình thành và phát triển gắn liền với sự nâng cao của văn hoá.
- + Văn hóa là đổi mới, văn hóa chính trị cũng là sự đổi mới mang tính giai cấp. Nền văn hóa của loài người đổi mới không ngừng, vươn lên từ thấp đến cao, đời sống chính trị đa dạng phong phú. Điều đó đòi hỏi cá nhân tham gia vào chính trị phải năng động, nhạy bén, sáng tạo, đổi mới nếu không muốn văn hóa bị ngưng trệ, tàn lụi.
- + Tuy nhiên, đổi mới, sáng tạo cũng phải dựa trên cơ sở nhận thức, vận dụng hợp lí hiệu quả các quy luật, bám rễ từ tinh hoa văn hóa dân tộc, thời đại, bao quát toàn diện mọi lĩnh vực cả chiều rộng lẫn chiều sâu. Những cổ hủ, ngưng trệ, bên cạnh những đổi mới ngẫu hứng, tùy tiện đều kìm hãm sự phát triển, tiến bộ.

- **Các giá trị văn hóa, chuẩn mực được thiết lập trong lịch sử dân tộc**

- + Văn hóa chính trị ở một giai đoạn nào đó không chỉ là kết tinh giá trị vật chất, tinh thần ở thời điểm đó mà còn kế thừa, hàm chứa các giá trị truyền thống trước đó để xây dựng chuẩn mực trong hành vi giữa các cá nhân

- **Hệ tư tưởng, đường lối, nhiệm vụ, chiến lược và sách lược trong hoạt động chính trị**

- + Những yếu tố này phản ánh khái quát lợi ích giai cấp cũng như cách thức cơ bản để đạt được lợi ích giai cấp. Văn hóa, lý luận, tri thức không có mục đích tự thân, từ đó, hệ tư tưởng chính là vũ khí, định hướng hành động để cheo lái con thuyền cách mạng.
- + Để đánh giá văn hóa chính trị của một cá nhân không thể bỏ qua lập

trường, quan điểm giai cấp. Những điều đó thể hiện rất rõ trong hệ tư tưởng, đường lối,... của giai cấp đó

→ VHCT được cấu thành từ tổ hợp gồm giá trị truyền thống dân tộc, hệ tư tưởng của giai cấp cầm quyền, cơ sở tri thức về chính trị của cá nhân, được duy trì bởi niềm tin của cá nhân vào lí tưởng chính trị và khả năng đổi mới.

II. ĐẶC ĐIỂM VÀ CHỨC NĂNG

1. Đặc điểm:

a) Tính giai cấp:

Ở bất kỳ xã hội có giai cấp nào, văn hoá chính trị của 1 giai cấp cũng bị quy định bởi quan điểm chính trị, thế giới quan, lập trường, tư tưởng của giai cấp đó.

- Phục vụ trực tiếp cho lợi ích, quyền lực của giai cấp thống trị, bảo vệ và truyền bá hệ tư tưởng của giai cấp đó trong xã hội, hay trong cuộc đấu tranh giai cấp.

→ Hành vi chính trị của các chủ thể chính trị luôn chịu sự điều chỉnh của các giá trị văn hoá nhất định và luôn được đặt trên những quan điểm, đường lối chính trị của một giai cấp nhất định, trong 1 chế độ XH nhất định

- Tính giai cấp thể hiện đặc biệt rõ trong **VHCT tư sản** (chủ thể cầm quyền: giai cấp tư sản, ý thức hệ tư sản) và **VHCT XHCN** (VHCT của giai cấp công nhân, do giai cấp công nhân và đảng cộng sản lãnh đạo, hệ tư tưởng chủ nghĩa Mác Lenin)
- VHCT của giai cấp nắm quyền lực nhà nước bao giờ cũng là đặc trưng cho nền chính trị đó.
- Văn hoá chính trị của giai cấp cầm quyền luôn quy định sự phát triển của nền **văn hoá xã hội** nói chung, nó có vai trò định hướng, điều chỉnh các quan hệ chính trị của xã hội

b) Tính lịch sử:

Mỗi chế độ xã hội trong lịch sử có một nền văn hoá chính trị tương ứng nhất định → với mỗi thời kỳ lịch sử khác nhau, VHCT cũng chứa đựng các điểm khác biệt ứng với thời kỳ đó

- Khi xã hội chuyển từ chế độ chính trị này sang chế độ chính trị khác → đó là sự thay đổi về chất và trình độ của các loại hình VHCT
- Trình độ, chuẩn mực VHCT của mỗi cá nhân và giai cấp luôn có sự biến đổi
- Loài người đã trải qua các nền vhtc: chủ nô, phong kiến, tư bản chủ nghĩa và xã hội chủ nghĩa

c) Tính đa dạng:

Trong đời sống chính trị xã hội, có nhiều chủ thể khác nhau tham gia, và mỗi giai cấp/cá nhân bị chi phối bởi hệ tư tưởng giai cấp, nhân tố kinh tế - xã hội, lịch sử, văn hoá, tâm lí dân tộc, truyền thống, tập quán trong XH → tạo nên những khác biệt đặc thù rất sâu sắc → tạo cho đời sống chính trị nói chung và văn hoá chính trị nói riêng sự đa dạng, phong phú.

- Hệ tư tưởng của các giai cấp khác nhau → VHCT của các giai cấp bị chi phối bởi các góc độ khác nhau → Tồn tại đồng thời nhiều loại hình, nhiều xu hướng khác nhau của nền VHCT thích ứng với các đặc điểm của giai cấp, giai tầng trong XH.
- Cá nhân có tri thức *hiểu biết về chính trị ở các cấp độ khác nhau*, với những *kinh nghiệm thực tiễn khác nhau, nhu cầu, lợi ích,...*

Lenin: Trong xã hội có giai cấp đối kháng thường tồn tại 2 nền văn hoá: nền văn hoá của giai cấp thống trị và nền văn hoá + yêu cầu văn hoá của giai cấp, tầng lớp bị trị.

→ Tồn tại 2 nền văn hoá chính trị trong đời sống chính trị. 2 nền văn hoá đó không tồn tại biệt lập với nhau mà tác động, ảnh hưởng, bổ sung, thâm nhập lẫn nhau.

d) Tính kế thừa

- Sự ra đời của một nền văn hoá chính trị mới là kết quả của **phủ định biện chứng** (sự phủ định xuất phát từ nhu cầu tồn tại, phát triển của sự vật) đối với nền văn hoá chính trị đã lỗi thời.
- Tuy nhiên, nền VHCT mới luôn mang dấu ấn của VHCT ở thời điểm lịch sử trước đó, không phải là phủ định sạch trơn
- Cái nào mang tính tích cực sẽ được kế thừa, giữ gìn, bảo lưu và phát triển hơn trong thời kì mới với nền VHCT mới, cái cũ sẽ được loại bỏ, nhưng vẫn có thể có một số ảnh hưởng đối với nền VHCT mới.

Lenin: Người cộng sản chỉ có thể làm giàu tri thức của mình bằng việc tiếp thu tất cả những giá trị văn hoá của nhân loại → Với giai cấp công nhân, việc phát hiện, kế thừa và bảo lưu những giá trị văn hoá đậm đà bản sắc dân tộc và tinh hoa văn hoá nhân loại là điều kiện quan trọng để phát triển văn hoá nói chung và VHCT nói riêng.

2. Chức năng:

- Chức năng nhận thức:

VHCT có nền tảng là tri thức chính trị, dựa vào đó, các cá nhân tiếp tục nhận thức các hiện tượng chính trị nảy sinh, lấy tiêu chuẩn và khuôn mẫu chính trị, căn cứ giá trị chính trị để đánh giá hiện tượng.

VHCT là sản phẩm của tập thể, hình thành, nhận biết, biểu hiện bởi mỗi cá nhân trong cộng đồng. Qua hành vi của mỗi cá nhân và cả cộng đồng, VHCT tiếp thu nhân tố mới, tiếp tục định hướng nhận thức của cá nhân trong cộng đồng.

→ Thông qua sự giáo dục, tuyên truyền, quảng bá trong xã hội, thông qua rèn luyện và thực hành của cá nhân, tập thể, cộng đồng góp phần thúc đẩy tính tích cực chính trị của công dân, thái độ quan tâm tới đời sống chính trị, nâng cao trách nhiệm chính trị của từng người, từng tổ chức trong hệ thống chính trị; góp phần giáo dục ý thức chính trị cho quần chúng

- Chức năng điều chỉnh:

Niềm tin, tri thức, lý tưởng chính trị sẽ tạo ra những khuôn mẫu nhất định

cho cá nhân, tổ chức mà biểu hiện bên ngoài khuôn mẫu là những quan niệm về “*cái đúng*”, “*cái sai*”, “*tốt-xấu*” để điều chỉnh hành vi theo khuôn mẫu đó. Những khuôn mẫu, mô hình chính trị hình thành do VHCT sẽ điều chỉnh mối quan hệ, hành giữa các cá nhân, nhóm chính trị cho phù hợp quan niệm về cái đúng cái sai, mục đích đặt ra.

→ VHCT góp phần điều chỉnh các quan hệ xã hội - chính trị, nâng cao chất lượng lãnh đạo và quản lý của chủ thể quyền lực, đảm bảo thực hiện phát huy dân chủ, đấu tranh chống quan liêu tham nhũng và mọi biểu hiện thoái hoá chính trị

- **Chức năng định hướng:**

Hệ tư tưởng chính là yếu tố định hướng cốt lõi của VHCT. Hệ tư tưởng có thể định hướng hành động, dẫn dắt cả một dân tộc

Nếu hệ tư tưởng mang tính cách mạng và khoa học thì chủ thể chính trị sẽ tạo nên các giá trị và khuôn mẫu khoa học, hướng sự phát triển của xã hội theo quy luật khách quan phù hợp hoặc ngược lại là kìm hãm phát triển nói chung.

Từ hệ tư tưởng, những chuẩn mực, phép tắc được đặt ra, qua đó định hướng hành vi của các thành viên trong cùng 1 nền VHCT

→ VHCT hướng năng lực và phẩm chất con người vào những hoạt động tích cực, sáng tạo để thực hiện các giá trị lí tưởng đã lựa chọn

- **Chức năng đánh giá và dự báo:**

Trên cơ sở tri thức, kinh nghiệm thực tiễn qua mỗi thời kỳ lịch sử, mỗi cá nhân, tổ chức đã, đang và có thể đánh giá, đồng thời dự báo được các diễn biến chính trị trong giai đoạn lịch sử kế tiếp theo.

→ Trên cơ sở những hiểu biết về chính trị, truyền thống mỗi dân tộc, trình độ hoàn thiện và phát triển của các chủ thể chính trị mà nhu cầu, thói quen chính trị của các chủ thể chính trị hình thành ổn định. Đồng thời khả năng nhận định, đánh giá các hiện tượng, các quá trình chính trị của họ cũng từng bước được xác lập, làm cơ sở cho hoạt động cá nhân phù hợp với những chuẩn mực và lợi ích cộng đồng; nâng cao tinh thần đấu tranh bảo vệ hoặc phê phán những hiện tượng, sự kiện trong đời sống xã hội theo một quan điểm, lập trường chính trị nhất định.

→ Theo lenin, một lập trường chính trị đúng đắn có nghĩa là:

1. Nhân danh tổ chức mà nêu lên 1 nhận định cụ thể về tình hình hiện thời và về sách lược, đưa ra được 1 loạt nghị quyết đúng đắn
2. Đưa ra được 1 khẩu hiệu chiến đấu cho tình hình hiện nay
3. Đem hai điểm nói trên (nghị quyết, khẩu hiệu) gắn với hành động của quần chúng vô sản và của đội tiên phong giác ngộ của họ.

VĂN HOÁ CHÍNH TRỊ Ở VIỆT NAM

<http://tapchimattran.vn/nguyen-cuu/van-hoa-chinh-tri-trong-dang-va-mot-so-van-de->

[dat-ra-hien-nay-36241.html](#)

[http://www.xaydungdang.org.vn/Home/PrintStory.aspx?
distribution=14891&print=true](#)